

Nationaal Archief
Ministerie van Onderwijs, Cultuur en
Wetenschap

Nummer Toegang: 2.08.05.08

**Inventaris van de verbaalarchieven van het
Ministerie van Financiën: Afdeling Directe
Belastingen (Bureaus), 1831-1845**

Versie: 11-01-2022

Centrale Archief Selectiedienst

Nationaal Archief, Den Haag 1995

This finding aid is written in Dutch.

I N H O U D S O P G A V E

Beschrijving van het archief.....	5
Aanwijzingen voor de gebruiker.....	6
Openbaarheidsbeperkingen.....	6
Beperkingen aan het gebruik.....	6
Materiële beperkingen.....	6
Aanvraaginstructie.....	6
Citeerinstructie.....	6
Archiefvorming.....	7
Geschiedenis van de archiefvormer.....	7
1. Taken.....	7
2. Organisatie.....	7
Geschiedenis van het archiefbeheer.....	8
De verwerving van het archief.....	8
Inhoud en structuur van het archief.....	9
Verantwoording van de bewerking.....	9
Ordering van het archief.....	9
Wijze van raadplegen van het verbaalarchief.....	9
Verwant materiaal.....	11
Beschikbaarheid van kopieën.....	11
Verwante archieven.....	11
Beschrijving van de series en archiefbestanddelen.....	13
- Afdeling Directe Belastingen, Bureaus 1831-1845.....	13
- Afdeling Directe Belastingen, Bureau Kadaster 1835-1844.....	14

BESCHRIJVING VAN HET ARCHIEF

Naam archiefblok:

Ministerie van Financiën: Afdeling Directe Belastingen (Bureau 1)

Archiefbloknummer:

F25508

Omvang:

24 inventarisnummer(s)3,00 meter

Taal van het archiefmateriaal:

Het merendeel der stukken is in het Nederlands.

Soort archiefmateriaal:

Normale geschreven, getypte en gedrukte documenten, geen bijzondere handschriften.

Archiefdienst:

Nationaal Archief

Locatie:

Den Haag

Archiefvormers:

Ministerie van Financiën / Afdeling Directe Belastingen

Samenvatting van de inhoud van het archief:

Het archief maakt deel uit van de 2e Afdeling van het Ministerie van Financiën. Het bevat resoluties en ingekomen stukken van de Administratie der Directe Belastingen, In- en Uitgaande Rechten en Accijnsen en van het Bureau Kadaster over de periode 1831-1845.

Aanwijzingen voor de gebruiker

OPENBAARHEIDSBEPERKINGEN

Volledig openbaar.

BEPERKINGEN AAN HET GEBRUIK

Reproductie van originele bescheiden uit dit archief is, behoudens de algemene regels die gelden voor het kopiëren van stukken, niet aan beperkingen onderhevig. Er zijn geen beperkingen krachtens het auteursrecht.

MATERIËLE BEPERKINGEN

Het archief kent geen beperkingen voor het raadplegen van stukken als gevolg van slechte materiële staat.

AANVRAAGINSTRUCTIE

Openbare archiefstukken kunnen online worden aangevraagd en gereserveerd. U kunt dit ook via de terminals in de studiezaal van het Nationaal Archief doen. Om te kunnen reserveren dient u de volgende stappen te volgen:

1. [Creëer een account of log in.](#)
2. Selecteer in de archiefinventaris een archiefstuk.
3. Klik op 'Reserveer' en kies een tijdstip van inzage.

CITEERINSTRUCTIE

Bij het citeren in annotatie en verantwoording dient het archief tenminste éénmaal volledig en zonder afkortingen te worden vermeld. Daarna kan worden volstaan met verkorte aanhaling.

VOLLEDIG:

Nationaal Archief, Den Haag, Ministerie van Financiën: Afdeling Directe Belastingen (Bureau 1), nummer toegang 2.08.05.08, inventarisnummer ...

VERKORT:

NL-HaNA, Financiën / Directe Belastingen, 1831-1845, 2.08.05.08, inv.nr. ...

Archiefvorming

GESCHIEDENIS VAN DE ARCHIEFVORMER

1. TAKEN

Bij de administratie der directe belastingen berustte de uitvoering van wetten en instructies betreffende de directe belastingen. Men voerde het bestuur over de diensten, die belast waren met de inning hiervan.

In grote lijnen betreft het de volgende belastingen: patentrecht, recht op de mijnen, grond-, personele -, later, inkomsten-, vermogens-, gemeentefonds-, motorrijtuigenbelasting etc.

2. ORGANISATIE

De administratie der Directe Belastingen, In- en Uitgaande Rechten en Accijnzen is, na de overgang van het Departement van Ontvangsten naar dat van Financiën in september 1831, een theoretische administratie, daar er geen afzonderlijke administrateur is benoemd. Eerst sinds 1870 is er weer sprake van een formele organisatie van die naam.

- Afdeling Directe Belastingen
 - 1e bureau Algemene Zaken
 - 2e bureau Agenda
 - 3e bureau Verificatie en Materieel
 - 4e bureau Contentieuze Zaken en Statistiek der Patenten
 - 5e bureau Comptabiliteit
- Afdeling In- en Uitgaande Rechten
 - Bureau Administratie
 - Bureau Rijnvaart
 - Bureau Tarief- en Handelszaken
 - Bureau Zeebrieven en Turkse paspoorten
- Afdeling Accijnzen
- Afdeling Contentieux
- Afdeling Personeel
- Afdeling Comptabiliteit.

Bij Koninklijk besluit van 21 januari 1834 no. 11 is m.i.v. 1 februari 1834 administrateur van het Kadaster Gericke ontslagen en is de Administratie van het Kadaster overgebracht naar het Ministerie van Financiën, Afdeling Directe Belastingen (zie m.b. 14 februari 1834 no. 70), welke afdeling werd ingedeeld:

Afdeling Directe Belastingen

Directe Belastingen

- 1e bureau Algemene Zaken
- 2e bureau Agenda
- 3e bureau Verificatie en Materieel
- 4e bureau Contentieuze Zaken en Statistiek der Patenten

Kadaster

- 5e bureau Administratie
- 6e bureau Comptabiliteit.

Bij Koninklijk besluit van 31 mei 1842 no. 29 zijn de afdelingen Accijnzen, Contentieux en In- en Uitgaande rechten verenigd onder een eenhoofdige leiding. Administratief bleven deze afdelingen gescheiden. In 1844 zijn de Hypotheken en het Kadaster weer samengevoegd en gebracht onder de Afdeling Registratie en Loterijen.

GESCHIEDENIS VAN HET ARCHIEFBEHEER

Gedurende de gehele periode hebben de afdelingen en administraties van het ministerie hun archivalia in beginsel geordend tot één centraal verbaalarchief, waarbij de besluiten van de minister chronologisch geordend werden op datum van afdoening. Enkele afdelingen hebben echter uit praktische overwegingen gemeend deze centrale ordening te moeten verlaten. Hun stukken werden, na gelicht te zijn uit het verbaalarchief, geordend tot dossiers en bundels op onderwerp. Door deze opsplitsing waren tot 1995 de volgende bestanddelen te onderscheiden:

1. Het openbare verbaalarchief, chronologisch geordend op datum van afdoening, 1831-1935. Omvang 1245 meter.
2. Het kabinet/geheime verbaalarchief, chronologisch geordend op datum van afdoening, 1831-1940. Omvang 38 meter.
3. Het dossierarchief over de periode 1831-1918, dat voornamelijk bestaat uit dossiers van het Generaal Secretariaat, de Administraties van de Generale Thesaurie en van 's-Rijks Uitgaven, de Afdeling Posterijen en de Afdeling Telegrafie. Voorts bestaat dit archief nog uit een aantal losse items van de "belastingafdelingen" (Rijnvaart, handelstraktaten, Ambulante Recherche, Algemeen Zegelkantoor etc). De inventaris op dit bestand, omvang 55 meter, is vervallen, thans is het 2.08.41.
4. Het dossierarchief over de periode 1919-1940, dat voornamelijk bestaat uit dossiers van het Secretariaat, de Thesaurie, het Kabinet en voorts enige commissiearchieven. Toegankelijk met behulp van inventaris 2.08.41. Omvang 145 meter.
5. Het dossierarchief van de Afdeling Pensioenen over de periode (1860) 1904-1933, waarin tevens opgenomen het archief van het Bemiddelingsbureau Wachtgelders 1922-1932. Zie inventaris 2.08.35.01. Omvang 8 meter.
6. Het archief van de Afdeling Erediensten over de periode 1871-1940. Zie inventaris 2.08.13. Omvang 40 meter.
7. De archivalia van de Afdeling Domeinen, die onderverdeeld zijn in de perioden 1823-1868 (hierin tevens de periode 1823-1840 van het Amortisatie Syndicaat), 1869-1913 en 1914-1944. Zie de inventarissen 2.08.16 t/m 21 en 2.08.34.
8. De archivalia van de Afdeling Rijksgebouwen (1922-1940) zijn geheel geïncorporeerd in het archief van de Rijksgebouwendienst. Dit archief berust nog bij de Rijksgebouwendienst.
9. Het archief van de Afdeling Kadaster is in vroeger dagen grotendeels illegaal door het ministerie van Financiën vernietigd.

Het probleem bij het openbaar verbaalarchief was echter, dat het afsplitsen van stukken naar afdelingsarchieven geenszins consequent is geschied, waardoor het kan voorkomen, dat men in bepaalde perioden nog ruimschoots stukken in het verbaal aantreft, die in een latere fase tot een dossier zijn gevormd. Wel kan gezegd worden, dat het merendeel en daarmee tevens de meer belangrijke archivalia van het Secretariaat, de Thesaurie, de Rijksuitgaven en van de afdelingen Posterijen en Telegrafie uit het verbaal verwijderd zijn. Het openbaar verbaal bestond aldus voornamelijk uit archivalia afkomstig van de "belastingafdelingen" van het Ministerie.

DE VERWERVING VAN HET ARCHIEF

De rechtstitel is (nog) onbekend

Inhoud en structuur van het archief

VERANTWOORDING VAN DE BEWERKING

Teneinde een beter overzicht te krijgen van hetgeen van de verschillende afdelingen van het ministerie in het openbaar verbaal bewaard is gebleven, is deze grote serie in 1994 en 1995 gesplitst in series verbalen per afdeling. Daarmee is bereikt dat de stukken van één afdeling gemakkelijker te raadplegen zijn. Bovendien is daarmee duidelijker gemaakt dat van bepaalde afdelingen bijna niets is bewaard gebleven.

ORDENING VAN HET ARCHIEF

WIJZE VAN RAADPLEGEN VAN HET VERBAALARCHIEF.

Blijkens de agenda's is het ministerie na de samenvoeging in 1831 pas op 1 januari 1833 begonnen met de vorming van een centraal verbaalarchief (dit gaat voor het geheim archief niet op). Feitelijk heeft dit niet veel betekenis, aangezien alle stukken van het Secretariaat, de Thesaurie en de Rijksuitgaven over 1831-1832 in het dossierarchief zijn opgenomen. In verband met de overdracht rond 1905 van het oude ministeriearchief naar het Algemeen Rijksarchief, is de cesuur op 1830/1831 aangebracht, zodat het archief op 1 januari 1831 aanvangt in plaats van in september 1831.

Bij het openbaar verbaal is tot 1920 dagelijks een agenda van afgedane stukken gevoegd. Per afdeling wordt hierin aantekening gehouden over de herkomst en de inhoud van het stuk en wordt kortelings de strekking van de beschikking omschreven. Na 1920 is een numerieke lijst van het aantal beschikkingen bijgevoegd met aanduiding van de behandelende afdeling. Bovendien zijn er vanaf 1914 per afdeling de z.g. rubriekenlijsten: dagelijkse nummerlijsten van de beschikkingen met verwijzing naar de indexrubrieken.

De per jaar samengestelde alfabetische indices van het Ministerie van Financiën beslaan de periode 1831-1935 en zijn onderverdeeld naar de volgende administraties en afdelingen:

1. Generaal Secretariaat, 1831-1913; (Kabinet en) Secretarie, 1913-1935; Administratie van 's-Rijks Uitgaven, 1831-1869; Administratie van de Generale Thesaurie, 1831-1923; Afdeling Pensioenen, 1904-1933; Bemiddelingsbureau Wachtgelders, 1923-1933. De Generale Thesaurie is per 21 maart 1923 een eigen index gaan voeren (zie inv.nrs. 9027-9067: agenda's, indices en klappers).
2. Administratie der Directe Belastingen, In- en Uitgaande Rechten en Accijnzen, 1831-1878; Administratie der Directe Belastingen, Invoerrechten en Accijnzen, 1879-1926; Administratie der Belastingen (uitgezonderd de indirecte belastingen), 1926-1935; Afdeling Personeel, 1831-1935; Afdeling Rijksgebouwen, 1922-1935; Afdeling Comptabiliteit, 1930-1935.
3. Registratie en Loterijen, 1831-1863; Registratie (en Domeinen), 1864-1873; Registratie, 1874-1893; Administratie van de Registratie, Hypotheken en het Kadaster, 1894-1926; Afdeling Indirecte Belastingen van de Administratie der Belastingen, 1926-1935; Afdeling Kadaster, 1926-1929; Afdeling Hypotheken en Kadaster, 1930-1935.
4. Afdeling Posterijen, 1831-1877.

De afdelingen van het ministerie hebben bij het samenstellen van de indices in de loop van ruim honderd jaar een sterk wisselend aantal indexrubrieken gebruikt, waardoor het soms moeilijk is te bepalen in welke rubriek een bepaalde categorie stukken wordt vermeld. Om dit te ondervangen is van iedere index een alfabetische rubriekenlijst met klapper over de gehele periode 1831-1935 gemaakt, die de jaren vermeldt waarin een bepaalde rubriek in de index voorkomt. Het betreft de inventarissen onder nummer:

- 2.08.09 Hoofdenlijst en klapper Secretariaat, Thesaurie etc,
- 2.08.10 Hoofdenlijst en klapper Directe Belastingen,

- 2.08.11 Hoofdenlijst en klapper Indirecte Belastingen,
- 2.08.12 Hoofdenlijst en klapper Posterijen (1831-1877).

Bij een onderzoek zal men eerst moeten bepalen tot de competentie van welke afdeling of administratie een bepaalde zaak behoorde. In de betreffende indexrubriek in de index vindt men alle stukken omschreven, die in dat jaar over een bepaalde kwestie zijn behandeld met een verwijzing naar de afdoeningsdatum en het nummer.

Heeft men deze datum en nummer gevonden, dan kan men via de agenda's nagaan welke afdeling dit stuk heeft behandeld. Zo het niet is vernietigd, zal dat stuk in het verbaal van de betreffende afdeling te vinden zijn.

Men dient zich wel te realiseren, dat niet ieder archiefstuk bewaard is gebleven: bepaalde categorieën stukken zijn deels of geheel uit het verbaalarchief vernietigd of zijn ondergebracht in een dossier. In c. 90% van de gevallen is dat aangetekend in de agenda, of staat dat vermeld op een verwijsbriefje, die bij de agenda's zijn gevoegd.

Naast de index hebben de afdelingen tevens klappers op namen aangelegd, die direct verwijst naar de afdoeningsdatum. Tevens zijn er bijzondere namenklappers (gratificaties, op namen van N.V.'s, op salarisinhoudingen etc) bijgehouden.

Verwant materiaal**BESCHIKBAARHEID VAN KOPIEËN**

Inventarisnummers van dit archief zijn niet in kopievorm beschikbaar

VERWANTE ARCHIEVEN

Voor een algemene inleiding op de archieven van het Ministerie van Financiën zie toegang 2.08.05.01 Inventaris van de agenda's en eigentijdse toegangen op het openbaar verbaal archief van het Ministerie van Financiën, 1831-1935.

BESCHRIJVING VAN DE SERIES EN ARCHIEFBESTANDELEN

- AFDELING DIRECTE BELASTINGEN, BUREAUS 1831-1845

1-22	Resoluties (besluiten) en ingekomen stukken van de Administratie der Directe Belastingen, In- en Uitgaande Rechten en Accijnsen van het Ministerie van Financiën (Afdeling Directe Belastingen, Bureaus), 1831 januari 6 - 1845 december 31.	22 pakken
1	1831 januari 6 - 1832 mei 18	
2	1832 juni 9 - 1833 mei 29	
3	1833 juni 1 - november 5	
4	1833 november 13 - 1835 februari 26	
5	1835 maart 4 - 1836 maart 25	
6	1836 april 12 - 1837 december 30	
7	1838 januari 9 - 1839 april 30	
8	1839 mei 16 - 1840 september 28	
9	1840 september 30 - 1841 december 30	
10	1842 januari 3 - mei 23	
11	1842 mei 26 - oktober 28	
12	1842 oktober 31 - 1843 februari 23	
13	1843 februari 24 - juni 22	
14	1843 juni 23 - november 23	
15	1843 november 30 - 1844 maart 29	
16	1844 april 4 - juli 30	
17	1844 augustus 1 - oktober 31	
18	1844 november 1 - 1845 januari 3	
19	1845 februari 4 - april 29	
20	1845 mei 2 - augustus 18	
21	1845 augustus 19 - oktober 7	
22	1845 oktober 10 - december 31	

- AFDELING DIRECTE BELASTINGEN, BUREAU KADASTER 1835-1844**23-24**

Resoluties (besluiten) en ingekomen stukken van de Administratie der Directe Belastingen, In- en Uitgaande Rechten en Accijnsen van het Ministerie van Financiën (Afdeling Directe Belastingen, Bureau Kadaster),
1835 januari 5 - 1844 februari.

2 pakken

23 1835 januari 5 - 1838 december 31**24** 1839 januari - 1844 februari